

Så städar du smart
i kyrkans lokaler

Det finns mycket att tänka på när man ska städa i kyrkor och andra kulturhistoriska miljöer. Material, ytor och föremål kan vara mycket känsliga samtidigt som de slits hårt av alla som besöker kyrkorummet.

Det är viktigt att tänka förebyggande och satsa på att minska skador och slitage. Städningen måste vara hänsynsfull. Det kan handla om enkla saker som att tänka på hur hårt du gnuggar eller hur du drar fram dammsugaren.

Det är också viktigt att använda skonsamma borstar och mikrofiberdukar. Vatten ska generellt användas mycket sparsamt vid städning i känsliga miljöer. Torr rengöring rekommenderas alltid så långt som möjligt i daglig städning av ytor och golv.

Det är viktigt att tänka på att anpassa städmetod efter underlaget. Ett gott råd är att alltid ta kontakt med en antikvarie eller konservator vid minsta osäkerhet kring lämpliga behandlingar.

I skriften *Att vårda en kyrka* som har tagits fram av Riksantikvarieämbetet och Svenska kyrkan finns många råd och rekommendationer om städning. Använd råden som utgångspunkt när ni ser över och upprättar städrutiner i er kyrka. I skriften finns också många tips på förebyggande åtgärder om hur man till exempel kan undvika att dra in alltför mycket smuts i kyrkan. Där finns också en minneslista med skötselanvisningar. Skriften går att läsa här:

► [Att vårda en kyrka](http://samla.raa.se/xmlui/handle/raa/65)

<http://samla.raa.se/xmlui/handle/raa/65>

Lunds stift har producerat sex filmer i utbildningsserien *Våra kyrkor* tillsammans med Sensus Studieförbund och PCG Malmö. Där finns råd om inventarier, textilier och metaller.

► [Våra kyrkor](https://www.youtube.com/playlist?list=PLT2TmUXvCwCc2GM38kH0ENzj5RuF2U4i)

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLT2TmUXvCwCc2GM38kH0ENzj5RuF2U4i>

Växjö stift har tagit fram korta utbildningsfilmer med råd om hantering av metallföremål:

► [Hantering av metall](https://vimeo.com/542664669)

<https://vimeo.com/542664669>

► [Levande ljus](https://vimeo.com/512485802)

<https://vimeo.com/512485802>

Städa med renat vatten – men inte i kyrkor

Ultrarent vatten är en ny städmetod helt utan kemikalier som bygger på vattnets unika förmåga att lösa upp kemiska ämnen. Ultrarent vatten är kraftfullt och effektivt men ska undvikas i kulturhistoriska miljöer och på känsliga material.

Flera förskole- och skolmiljöer använder ultrarent vatten vid städning istället för städkemikalier. Vatten har en unik förmåga att lösa upp kemiska ämnen, ju renare vatten desto större mängd ämnen kan lösa sig i vattnet.

Det går att filtrera fram eget ultrarent vatten som kan användas vid städning där kemikalier vanligtvis tillsätts i vattnet. Förutom att kemikalier sällan tillför en rengöringsmässig nytta så är de miljöbelastande och kan påverka hälsan hos de som använder dem.

Observera att detta inte betyder att de befintliga städrekommendationerna ska åsidosättas. Torr rengöring rekommenderas alltid så långt som möjligt i daglig städning av ytor och golv och det är alltid viktigt att anpassa städmetod efter underlaget.

Läs mer om ramavtalet med OrboTech. Genom det kan ni själva filtrera kranvattnet.

► [Ramavtalet med OrboTech](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopstod#/orbotech)

<https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopstod#/orbotech>

Använd ultrarent vatten:

- i våtutrymmen (WC)
- i kök
- på plastgolv
- på bord och bänkar
- på fönster
- mot alg- och mögelpåväxt på målade träfasader

Använd **inte** ultrarent vatten på:

- Kyrkor och andra kulturhistoriskt värdefulla byggnader.
- Sten-, trä- och linoleumgolv eftersom regelbunden användning har en uttorkande effekt.
- Fasader av puts och sten (oorganiska material).

Så kan du minska kemikalieanvändningen

Med hjälp av våra ramavtal går det att hålla nere mängden kemikalier vid städning. På lokal nivå går det naturligtvis att gå längre utifrån era specifika förhållanden och hur ni vill målsätta ert arbete med miljödiplomeringsen.

Städning av församlingshem, kontor och andra ytor i inomhusmiljö

- Om du behöver använda kemikalier (till exempel i sanitetsutrymmen eller för särskilt svår smuts), använd miljömärkta sådana så långt det är möjligt, till exempel Svanen och Bra miljöval. Både för anställdas och besökarens hälsa och för miljöns skull. Utnyttja också möjligheten att använda naturliga medel som ättika eller andra liknande medel. Undvik alltid parfymmerande medel. Vi har flera ramavtal där miljömärkta medel finns med som Office depot, Martin och servera och Coop.

► [Våra ramavtal](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod)

<https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod>

- Dammsug först och våttorka sedan med lätt fuktad trasa. Eventuella miljögifter hanteras bättre vid dammsugning.
- Använd miljömattor vid entréer. De kräver lågfrekvent byte och hindrar smuts att följa med in i lokalerna. I ramavtalen för entrémattor ställer vi hårda miljökrav inklusive kemikaliekrav. Vi har flera ramavtal för entrémattor, men bara Elis (fd Berendsen) har Svanenmärkta sådana.

► [Ramavtal för entrémattor](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/elis)

<https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/elis>

- Mikrofiberdukar anses både minska behoven av kemikalietillsättning och öka städningens effektivitet. De klassas som en miljömässigt bra städmetod även om mikrofiber kan släppa ifrån sig mikroplaster vid tvättning. Det finns också Svanenmärkta mikrofiberdukar. Valet att använda mikrofiberduk beror på vilka alternativ du har och vilken effekt du vill uppnå. Om alternativet till exempel kräver tillsättning av kemikalier eller mer vatten,

kan mikrofiberduk vara det hållbara alternativet. Fundera vilka hållbarhetsaspekter ni värderar i er organisation och ta fram en egen rekommendation utifrån det. Flera av våra leverantörer har mikrofiberdukar.

- All elektronik innehåller kemikalier. Här är städningen en viktig faktor ur ett hållbarhetsperspektiv, då den kan bidra till att öka driftstiden. Vi satsar på TCO-certifierad IT-utrustning, till exempel när det gäller datorer, bildskärmar och skrivare.

► [Våra IT-relaterade ramavtal](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/atea)

<https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/atea>

- Val av möbler är också intressant ur kemikaliesynvinkel. Här får man väga städning i relation till möblen i sig. En möbel som innehåller mycket kemikalier kan till exempel väga upp negativt i en kemikaliefri städning.
- I förskoleverksamhet kan det behöva tillsättas kemikalier i till exempel sanitetsmiljöer av bakterie- och smittspridningsskäl. Ultrarent vatten har visst forskningsstöd för att också kunna ta hand om sådana behov, men det är inte säkert att det räcker.
Här kan du läsa mer om kemikalier i förskolan:

► [Giftfri förskola, en hållbarhetscertifiering för förskolor](https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/miljogifter/giftfri-forskola)

<https://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/miljogifter/giftfri-forskola>

- Gällande städning av driftlokaler, till exempel lager, lokaler för verktyg eller anläggningsmaskiner, så bör de vara utrustade med särskild avloppslösning för hantering av spillolja (till exempel från gräsklippare), om sådan utrustning finns. I övrigt handlar det om avfalls- och kemikaliehantering enligt de förordningar som finns.

► [Ramavtal om kemikaliehantering](https://internwww.svenskakyrkan.se/851457#/chemgroup-)

<https://internwww.svenskakyrkan.se/851457#/chemgroup->

Ramavtal som rör städning och kemikalier

På intranätet hittar du samtliga leverantörer som Svenska kyrkan har avtal med.

Miljömärkta medel

- ▶ [Martin och Servera](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/martin-och-servera) <https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/martin-och-servera>
- ▶ [Office depot](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/office-depot) <https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/office-depot>
- ▶ [Coop](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/coop) <https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/coop>

IT-utrustning

- ▶ [Atea](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/atea)
<https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/atea>

Kemikaliehantering

- ▶ [Chemgroup](https://internwww.svenskakyrkan.se/851457#/chemgroup-)
<https://internwww.svenskakyrkan.se/851457#/chemgroup->

Miljömattor

- ▶ [Elis](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/elis)
<https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/elis>

Ultrarent vatten

- ▶ [Ultrarent vatten](https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/orbotech)
<https://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod#/orbotech>

